

и безнадежной задолженности по различным расчетным операциям с дебиторами, которые составляют значительную долю в структуре оборотных средств ОАО «Керченский рыбокомбинат».

Источники и литература:

1. Закон Украины «О бухгалтерском учете и финансовой отчетности в Украине» от 16.07.1999 г. № 996-IX // Все о бухгалтерском учете. – 2012. – № 8-9.
2. Налоговый кодекс Украины от 03.12.2010 г. № 2755-VI // Все о бухгалтерском учете. – 2011. – № 1-3.
3. Положение (стандарт) бухгалтерского учета № 10 «Дебиторская задолженность», утвержденные приказом Министерства финансов Украины от 08.10.1999г. № 237 // Все о бухгалтерском учете. – 2011. – № 10.
4. Положение (стандарт) бухгалтерского учета № 12 «Финансовые инвестиции», утвержденное приказом Министерства финансов Украины от 26.04.2000 г. № 91 // Все о бухгалтерском учете. – 2011. – № 10.
5. Положение (стандарт) бухгалтерского учета № 13 «Финансовые инструменты», утвержденное приказом Министерства финансов Украины от 30.11.2001 г. № 559 // Все о бухгалтерском учете. – 2011. – № 10.
6. Инструкция о применении плана счетов бухгалтерского учёта активов, капитала, обязательств и хозяйственных операций предприятий и организаций, утверждённая приказом Министерства финансов Украины от 30.11.99 г. № 291 // Все о бухгалтерском учете. – 2011. – № 12.
7. Акіньшина О. В. Модель внутрішнього аудиту розрахунків з дебіторами і кредиторами / О. В. Акіньшина, І. Б. Плотніченко // Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: зб. наук. праць. – Львів, 2007. – № 576: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку / відп. ред. О. С. Кузьмін. – С. 3-8.
8. Бондаренко О. С. Методика управління портфелем дебіторської заборгованості / О. С. Бондаренко // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 4 (58). – С. 17-22.
9. Нашкерская Г. Учет сомнительной и безнадежной дебиторской задолженности / Г. Нашкерская // Бухгалтерский учет и аудит. – 2001. – № 7. – С. 27-32.

Дудко О.С.

УДК 338

ІНДЕКС ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТУРИЗМУ КРАЇНИ

Під час стимулювання розвитку галузей економіки, які визначені пріоритетними, стратегічними в державі, постає велика кількість різноманітних економічних і соціальних завдань. Одним із найважливіших на сьогодні завдань для України є забезпечення активної збутової та торговельної діяльності на зовнішніх ринках, залучення інвесторів у країну, популяризації української продукції та її товарів, а також залучення іноземних туристів, що стимулюватиме наповнення державного бюджету та стрімкий розвиток інфраструктури. Оцінка кон'юнктури розвитку туризму в Україні в порівнянні з іншими країнами є темою актуальною, особливо у зв'язку з проведенням в червні 2012 року чемпіонату світу з футболу «Євро-2012» [4]. Дане дослідження спрямоване надати механізм оцінки конкурентоспроможності української туристичної галузі в порівнянні з іншими країнами.

Об'єктом дослідження виступає конкурентоспроможність туризму країни на міжнародному ринку, а *предметом* – оцінка такої конкурентоспроможності за допомогою загального, універсального індексу (без використання субіндексів).

Серед зарубіжних вчених, які зробили значний внесок у розвиток теорії та практики функціонування регіональних систем міжнародного туризму, слід відзначити дослідження таких науковців, як Р. Браймер, Дж. Боуен, В. Гудак, С. Де Браун, П. Ебергардт, Е. Мейкенз, В. Мідлтон, Р. Оскен, М. Солловз, Дж. Уокер, К. Фонт, А. Хааз, В. Шекел, К. Шуман та ін. Всі вони високо характеризують міжнародний туризм як один з перспективних напрямів розвитку світового господарства, однак їхні дослідження містять економічні моделі у вигляді схем, а не формул та індексів, які дозволять оцінити конкурентоспроможність туристичної галузі однієї країни в порівнянні з туристичними галузями інших.

Також серед цілого ряду авторів, які присвятили свої дослідження вивченню проблематики міжнародного туризму та розглядали питання розвитку конкурентоспроможного ринку туристичних послуг, можна виділити праці Ю. Аванесова, А. Александрову, В. Бабарицьку, Н. Ващенко, А. Виноградську, В. Гуляєва, А. Добровольську, Г. Долматова, В. Євдокименка, Є. Єгорова, Р. Заблоцьку, Н. Кабушкіна, В. Квартальнова, А. Мазаракі, Н. Моїсєєву, Н. Никифорову, Б. Осадіна, І. Ополченова, Г. Папіряна, В. Сапрунову, В. Сеніна, В. Федорченка, В. Фомічева, А. Чудновського, В. Шмагіну та ін. Більшість фахівців зазначають, що підвищення конкурентоспроможності національних туристичних послуг має значний вплив на розвиток візного туризму. Отже, це зумовило необхідність розробити індекс оцінки конкурентоспроможності туризму країн, який також дозволить оцінити конкурентоспроможність української туристичної галузі, що є метою даного дослідження.

Масштабність і важливість туризму свідчать про його належність в більшості розвинутих країн до стратегічних галузей національної економіки, потенційно інвестиційно привабливого виду економічної діяльності. О. Бартошук підкреслює необхідність створити цілісну систему управління задля підвищення конкурентоспроможності туристичної галузі у країні – таку систему, що відповідатиме сучасним і

перспективним вимогам динамічного розвитку та реалізуватиметься на різних рівнях: державному, регіональному, рівні окремого підприємства [1, с. 67]. В той же час, як зазначає Н. Гук, глобалізація міжнародного туризму передбачає розгалужену мобільну структуру індустрії туристичної галузі, яка вже створена і представлена управлінськими структурами, сформованими для цього світовим співтовариством під егідою високорозвинених країн і міждержавними інтеграційними угрупованнями, «цю структуру характеризує велика кількість туристичних агентств, асоціацій, туроператорських фірм, туристичних корпорацій, структурних об'єднань, що діють на глобальному рівні» [3]. Отже, підвищення конкурентоспроможності туристичної галузі країни передбачає її популяризацію за кордоном, зокрема, через таку вже існуючу потужну структуру. Підвищення кількості укладених угод про співпрацю та поглиблення такої реальної співпраці між українськими туристичними компаніями та іноземними зумовить шанс для України бути популяризованою за кордоном як туристична країна.

Згідно з даними Світової туристичної організації ЮНВТО, число міжнародних туристичних подорожей в світі постійно зростає, за 2011 рік це зростання склало 4,4%. В світі протягом 2011 року подорожувало 981 мільйон людей, в той час, як в 2010 році подорожувало 940 мільйонів людей. Слід звернути увагу, що кількість туристичних подорожей зростає, не дивлячись на те, що застопорилося відновлення світової економіки, сталися корінні політичні зміни на Близькому Сході і Північній Африці, а також стихійні лиха в Японії в 2010 році. У ЮНВТО прогнозують, що за 2012 рік число міжнародних туристичних подорожей досягне відмітки в 1 мільярд [12].

Серед регіонів світу зросла в 2011 році кількість туристів у Європі +6%, а серед субрегіонів список очолюють Південна Америка і Південна Азія – по +10% зростання, а ось темпи зростання розвитку туристичної галузі в країнах із розвиненими економіками склала в 2011 році +5%. На сьогодні на туристичний сектор припадає 5% світового ВВП, 6% від загального об'єму експорту. Туризм в світі забезпечує роботою кожну дванадцятку людину в розвинених країнах та країнах зі зростаючими економіками. Ці результати досягнуті в час, коли економіки країн після фінансово-економічної кризи 2008-2009 років особливо гостро потребують важелів для стимулювання економічного зростання і створення робочих місць.

На сьогодні туризм вважається одним з перспективних напрямів соціально-економічного розвитку країни, регіонів, міст. Частка туризму становить близько 10% світового валового національного продукту, 7% загального обсягу інвестицій, 11% світових споживчих витрат, 5% усіх податкових надходжень і третину світової торгівлі послугами. Від функціонування туризму безпосередньо залежить життєдіяльність понад 40 галузей економіки України та близько 10-15% її населення.

Загалом, остання чверть ХХ і початок ХХІ століття пройшли під знаком прискореного розвитку туризму, що перетворило його на глобальне явище за масовістю, формами і технологіями організації відпочинку. Незважаючи на планетарний розмах, туризм залишився регіональним і національним за змістовним наповненням. Спробі поєднати вивчення міжнародного туризму в контексті глобальних і регіональних процесів присвячені ціла низка авторських наукових розробок [7, с. 37-43; 8; 9], низкою авторів досліджується мотивація людини під час вибору туристичних напрямів [6, с. 7-23]. Однак також виступає необхідність оцінити конкурентоспроможність туристичної галузі країни, співвідносячи існуючі показники функціонування її внутрішнього туристичного ринку та світових тенденцій розвитку туристичної галузі.

Для визначення конкурентного статусу країн у сфері надання туристичних послуг експерти Всесвітнього економічного форуму у співпраці з представниками «Booz & Company», «Deloitte», Міжнародної асоціації повітряного транспорту (IATA), Міжнародного союзу охорони природи (IUCN), Всесвітньої туристичної організації (UNWTO) і Всесвітньої Ради з подорожей і туризму (WTTC) щорічно розробляють індекс конкурентоспроможності країн у сфері подорожей і туризму (ТТСІ) [13]. ТТСІ дозволяє визначити перешкоди для успішного розвитку туризму на національному рівні та розробити конкретні заходи для покращення конкурентоспроможності держав на світовому ринку туристичних послуг.

Індекс конкурентоспроможності країни у сфері подорожей і туризму складається з трьох субіндексів: нормативно-правова база у сфері туризму; туристичне бізнес-середовище та інфраструктура; людські, культурні та природні ресурси кожної країни у сфері туризму. Індекс, запропонований Всесвітнім економічним форумом, містить 14 груп показників, які об'єднують 73 фактори. Однак такий індекс є доволі складним для підрахунку і не враховує кореляцію основних показників, які свідчать про наявну на даний момент часу конкурентоспроможність туризму кожної окремо взятої країни.

Показники, ріст яких характеризує успішний розвиток туристичної галузі у країні:

- зростання кількості туристів, які відвідали країну;
- зростання кількості грошей, які країна заробила на туризмі.

В той же час, зменшення показника збитковості утримання туристичної галузі (витрати на утримання доріг, туристичних об'єктів, готелів і т.д.) теж має свідчити про збільшення конкурентоспроможності країни. В кожній країні підрахувати витрати на утримання туристичних об'єктів можливо, якщо просумувати видатки профільних відомств, які розпоряджаються державними коштами, спрямованими в тому числі на підтримку туристичної галузі. Іншими словами, видатки в Україні на фінансування туристичної галузі можна підрахувати, якщо взяти за звітний період суму бюджетних витрат Міністерства інфраструктури України та Міністерства культури України.

В такому разі, **Індекс конкурентоспроможності туристичної галузі країни (за зазначений період) =**

Прибуток від туризму (за зазначений період) ÷ Сума збитків від утримання туристичної інфраструктури

(за зазначений період) * Кількість іноземних туристів, які відвідали країну (за зазначений період) ÷ Загальна кількість туристичних подорожей в світі (за зазначений період).

Для адекватності вимірювання результатів під час використання індексних показників необхідно застосовувати розрахунки на базі національної валюти з перерахунком в будь-яку вільноконвертовану валюту з перерахунком в однаковому валютному курсі.

На жаль, в Україні більшість показників фінансової звітності бюджетних установ, а також урядових відомств є закритою інформацією, тому порахувати показники збитковості туристичної галузі в Україні можливо лише після отримання від міністерств інфраструктури України та культури України цифр щодо бюджетного фінансування їхньої діяльності. Як показує практика, в реальності суми, які закладаються під час затвердження Державного бюджету України, протягом року ще кілька разів корегуються у бік збільшення. На сьогоднішній день в більшості журналістських публікації вказується сума у 2,5 мільярди доларів, яка щорічно витрачається з бюджету Міністерством інфраструктури України у зв'язку з підготовкою до Євро-2012; ще не менше 500 мільйонів доларів становлять щорічні затрати Міністерства культури України, в тому числі на проведення різних культурних заходів (у сумі двох міністерство – 3 мільярди доларів).

Тому наразі щодо України можливо порахувати лише прогнозований індекс, адже навіть кількість туристів, які відвідали Україну за 2011 рік, не порахована на сайті Держкомстату України, станом на травень 2012 року там міститься лише наступна інформація:

Таблиця 1. Показники розвитку туристичної галузі України [10]:

	Кількість громадян України, які виїжджали за кордон - усього*	Кількість іноземних громадян, які відвідали Україну - усього*	Кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності України – усього**	Із загальної кількості туристів:**			Кількість екскурсантів**
				іноземні туристи	туристи-громадяни України, які виїжджали за кордон	внутрішні туристи	
2000	13422320	6430940	2013998	377871	285353	1350774	1643955
2001	14849033	9174166	2175090	416186	271281	1487623	1874233
2002	14729444	10516665	2265317	417729	302632	1544956	1991688
2003	14794932	12513883	2856983	590641	344 332	1922010	2690810
2004	15487571	15629213	1890370	436311	441798	1012261	1502031
2005	16453704	17630760	1825649	326389	566942	932318	1704562
2006	16875256	18935775	2206498	299125	868228	1039145	1768790
2007	17334653	23122157	2863820	372455	336049	2155316	2393064
2008	15498567	25449078	3041655	372752	1282023	1386880	2405809
2009	15333949	20798342	2290097	282287	913640	1094170	1909360
2010	17180034	21203327	2280757	335835	1295623	649299	1953497

* Включно з одноденними відвідувачами (за даними Адміністрації Держприкордонслужби України)

** За даними Міністерства інфраструктури України

За свідченням експертів, прибуток від функціонування туристичної галузі в Україні складає в середньому 1,875 мільярдів доларів щорічно [11].

Отже, точний індекс можуть визначити лише представники провладних структур в Україні, які мають доступ до точних цифр; враховуючи дані, які оприлюднені на даний час, можна порахувати

Індекс конкурентоспроможності туристичної галузі України (за 2010 рік) = 1,87 млрд. \$ ÷ 3 млрд. \$ * 335 835 чол. ÷ 940 000 000 чол. = 0,623 * 0,000357 = 0,00022.

Для порівняння відмітимо, що, наприклад, Міністерство економіки, енергетики та туризму Республіки Болгарія є набагато більш відкритим, ніж українські відомства, адже на сайті болгарського Міністерства [5] знаходимо всі звіти за 2010 та 2011 роки, де також зазначені суми, витрачені на утримання туристичної галузі у Болгарії. Отже, за оприлюдненою інформацією Міністерства економіки, енергетики та туризму Республіки Болгарія, в 2010 році в Болгарії побувало 8 374 000 туристів, які витратили на туризм 3,43 млрд. \$, при цьому витрати на утримання туристичної галузі у Болгарії у 2010 році склали 0,114 млрд. \$, таким чином:

Індекс конкурентоспроможності туристичної галузі Болгарії (за 2010 рік) = 3,43 млрд. \$ ÷ 0,114 \$ * 8 374 000 чол. ÷ 940 000 000 чол. = 30 * 0,008 = 0,24.

Порівнявши індекс конкурентоспроможності туристичної галузі України та Болгарії, визначимо, що у Болгарії він більший у 1090 разів, адже 0,24 ÷ 0,00022 = 1090,9.

Як бачимо, індекс конкурентоспроможності української туристичної галузі в порівнянні є досить низьким, в той час як в США він складав у 2010 році:

Індекс конкурентоспроможності туристичної галузі США (за 2010 рік) = 134 млрд. \$ ÷ 2 млрд. \$ * 60 000 000 чол. ÷ 940 000 000 чол. = 67 * 0,0638 = 4,2.

Зазначимо, що окрім Національного органу, що регулює туризм на федеральному рівні, в США в кожному з штатів є відповідна служба, відповідальна за розвиток туризму, тому точний показник збитків

від утримання туристичної галузі в США можна поррахувати, лише додавши до федеральних витрат також витрати у кожному зі штатів [2].

Індекс конкурентоспроможності українського туризму та туризму США відрізняється майже в двадцять тисяч разів – на користь США.

Індекс конкурентоспроможності туризму є агрегованим показником, який дозволить оцінити загальне становище туризму країни в порівнянні з іншими країнами. Індекс збільшується в разі, якщо в країні збільшуються надходження від туризму, зменшуються бюджетні витрати на утримання туристичної галузі, збільшується кількість туристів. Таким чином, цей індекс відображає результат перетворень в сфері туризму тієї чи іншої країни.

Джерела та література:

1. Бартошук О. В. Моделі розвитку індустрії туризму (зарубіжний досвід) / О. В. Бартошук // Держава і регіони. Серія : Економіка та підприємництво. – Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2011. – № 2. – С. 62-68.
2. В 2010 году США посетили 60 млн. иностранных туристов : [Электронный ресурс] // Tourweek.ru. – Режим доступа : http://tourweek.ru/news/tour_business/201678/.
3. Гук Н. Развитие региональной системы международного туризма в Украине : автореф. дис. ... к. экон. наук : 08.00.02 / Н. Гук. – К., 2008. – 32 с.
4. Євро-2012 : [Электронный ресурс] // Інформаційний центр «Україна 2012». – Режим доступу : <http://www.ukraine2012.gov.ua/>.
5. Международен туризм – България (ягуари – декември – 2010 г.) : : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.mi.government.bg/bg/pages/budget-42.html>.
6. Пазенок В. С. Філософія туризму в системі філософського знання / В. С. Пазенок // Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія : Філософські науки / гол. ред. В. С. Пазенок. – К. : КУТЕП, 2010. – Вип. 8. – С. 334.
7. Смаль В. В. Глобалізація: головні фактори та наслідки розвитку / В. В. Смаль, І. В. Смаль // Географія та основи економіки в школі. – 2005. – № 2. – С. 37-43.
8. Смаль І. В. Глобальний і регіональний вектори розвитку туризму / І. В. Смаль // Географія в інформаційному суспільстві : зб. наук. праць : у 4-х т. – К. : ВГЛ Обрії, 2008. – Т. IV. – С. 139-141.
9. Смаль І. В. Глобалізація у світовій індустрії туризму / І. В. Смаль // Вісник КНУКіМ. Серія : Педагогіка : зб. наук. праць / Київський нац. ун-т культури і мистецтв. – К. : Вид. центр КНУКіМ, 2005. – Вип. 12. – Ч. 1. – С. 268-272.
10. Соціально-економічне становище України за січень–листопад 2011 року : [Електронний ресурс] // Держкомстат. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
11. Туризм приносить Україні близько 15 млрд грн прибутків щорічно : [Електронний ресурс] // Ділова Україна. – Режим доступу : <http://project.ukrinform.ua/news/31476/>.
12. Tourism and the millennium development goals : [Електронний ресурс] // World Tourism Organization. – Режим доступу : <http://www.unwto.org/tourism&mdgsezine/>.
13. Travel & Tourism Competitiveness Report 2011 : [Електронний ресурс] // World Economic Forum. – Режим доступу : <http://gcr.weforum.org/ttci2011/>.

Изотова З.А.

УДК 339.1:633.1

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ СИСТЕМЫ ЭКОНОМИЧЕСКОГО СТИМУЛИРОВАНИЯ КАЧЕСТВА ЗЕРНА

Постановка проблемы в общем виде. В национальном сельском хозяйстве, при фактическом восьмикратном превышении цен приобретения над ценами реализации по сравнению с уровнем 1990 г., преобладают устойчивые основания неэквивалентного межотраслевого обмена с субъектами первой и третьей сфер агропромышленного комплекса. Подобные неблагоприятные условия препятствуют формированию оптимального соотношения цены и качества зерна. Действующая практика дифференциации базовых цен по товарным классам усугубляет положение зернопроизводителей и снижает их заинтересованность в повышении качества продукции. В результате утрачивается один из важных рычагов прироста общественно необходимого продукта.

Анализ последних исследований и публикаций. Поиск путей разрешения указанного несоответствия в плоскости политики цен и механизма ценообразования на продукцию сельского хозяйства проводится в исследованиях группы ученых ННЦ «Институт аграрной экономики» и НААН» [1-7]. Значительные наработки относятся к вопросам обоснования структуры цен реализации. Ряд работ посвящен обоснованию базисного и граничного уровней качества отдельных видов сельскохозяйственной продукции, размеров бонификации и рефакции, а также источников финансирования доплат за качество.

Выделение нерешенной ранее части общей проблемы. Однако, существующая система ценообразования на рынке зерна остается неэффективной, не в полной мере учитывается характер связей качества, урожайности и себестоимости, а вопросы материального стимулирования качества зерна с учетом региональных особенностей выращивания – одни из наименее разработанных.